

LENE GUTHU OG ALBERT EINARSSON

GÁTUN OG VÍSAR

EFTIRSPURN EFTIR MEIRI UPPLÝSINGUM UM FULLORÐINSFRÆÐSLU

Á öllum Norðurlöndunum er stefnt að því að fullorðnum sem ljúka formlegu námi fjölgi. Til þess að geta rætt um þátttöku fullorðinna og hvaða árangri aðgerðir á þessu sviði skila, þarf sambærilega tölfræði frá löndunum. Í þessari grein er bent á þörfina fyrir samanburðarhæfa tölfræði á sviði fullorðinsfræðslu og fullyrt að þannig fáist upplýsingar um hvað séu góð og árangursrík verkefni og að við getum þannig lært hvert af öðru með því að skiptast á þekkingu.

ATHYGLINNI BEINT AÐ FULLORÐNUM

Á undanförunum árum hefur athygli manna á Norðurlöndum beinst að því að auka hæfni fullorðinna í samfélaginu.

Til þessa liggja margar ástæður. Sameiginleg áskorun er að ennþá er sá hluti íbúa landanna sem aðeins hefur lokið námi úr grunnskóla of stór. Í riti Efnahags- og framfarastofnunarinnar (OECD) frá 2010, Education at a Glance, eru kynntir vísar fyrir menntunarskipti í OECD löndunum. Tölur frá 2009 sýna að á Íslandi hafa 34% íbúanna á aldrinum 24 til 64 ára ekki lokið námi úr framhaldsskóla. Í Noregi á þetta við um 19% íbúa í sama aldurshópi.

Talið er sjálfsagt og eðlilegt í hefðbundinni skólafestu að mæla, telja og skýra frá námsþátttöku, en upplýsingar um fullorðinsfræðslu hafa einkennst af breytilegu umfangi skýrslugerðar og talningar og ennfremur eru tölfræðileg gögn af mismiklum gæðum og aðgengi að gagnagrunnum er ólíkt.

SAMANBURÐARHÆF TÖLFRÆÐI EKKI FYRIR HENDI

Samanburðarhæf tölfræði á milli Norðurlandanna um nám fullorðinna er ekki til. Eins og á flestum sviðum þar sem yfirvöld óska eftir að setja fram pólitísk markmið er fullorðinsfræðslan einnig háð markmiðs- og árangursstýringu. Eftirspurn eftir trúverðugum gögnum um umfang og annarri tölfræði hefur þess vegna aukist á síðustu árum. Það eru fyrst og fremst væntingar um þekkingu sem nota má sem grundvöll ákvarðana sem hafa aukið þörfina á mælitölum og tölfræði um fullorðinsfræðslu.

Á mörgum sviðum eigum við samt sem áður samanburðarhæfa tölfræði um fullorðinsfræðslu. Þær tölur eru

hins vegar ekki byggðar á skráðum gögnum heldur könnunum. Hagstofa Evrópubandalaganna (Eurostat)¹ birtir reglulega vísa um þátttöku fullorðinna í námi. Upplýsingarnar byggja á evrópskum úrtakskönnunum, annars vegar um nám fullorðinna (AES) og hins vegar um vinnumarkaðinn (LFS). Öll Norðurlöndin taka þátt í vinnumarkaðskönnuninni en þar má meðal annars sjá hlutfall fullorðinna á aldrinum 25 til 64 ára sem hefur stundað formlegt eða óformlegt nám af einhverju tagi.²

Tölurnar úr LFS-könnuninni á mynd 1 sýna að á Norðurlöndunum er mest þátttaka í formlegu og óformlegu námi af löndum í Evrópu. Mest er þátttakan í Danmörku þar sem 44% fullorðinna stunduðu nám eða hvers konar fræðslu árið 2010. Rétt á eftir koma Ísland, Finnland og Svíþjóð, en hlutfallið er heldur lægra í Noregi. Þróunin frá því árið 2000, með sífellt vaxandi þátttöku fullorðinna í námi, er mjög svipuð á öllum Norðurlöndunum.

Gögn í könnunum eins og LFS og AES gefa vísbendingar um þátttöku fullorðinna í námi, en kannanirnar segja nær ekkert um hvers konar nám er um að ræða eða á hvaða stigi. Þess vegna er erfitt að nota þess háttar tölur sem tæki til stefnumörkunar eða til þess að meta gagnsemi fræðslu-

Lene Guthu

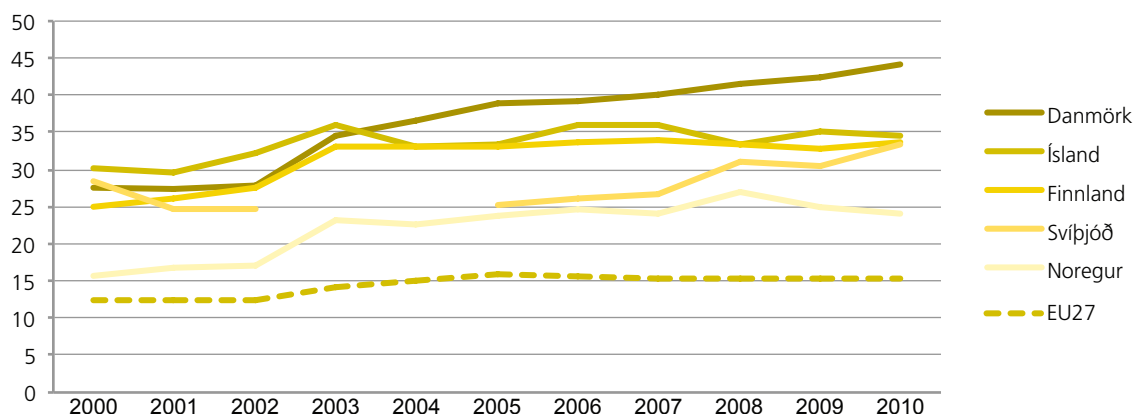

Albert Einarsson

1 Hagstofa Evrópubandalaganna birtir tölulegar upplýsingar fyrir ESB- og EFTA löndin.

2 Þátttakan er könnuð með því að spyrja hvort svarandinn hafi tekið þátt fræðslu í næstliðnum mánuði fyrir könnun.

Mynd 1. Nám fullorðinna Norðurlandabúa á árabílinu 2000–2010

verkefna. Tölfræði sem byggð er á skráðum upplýsingum myndi hins vegar veita betri upplýsingar um árangur náms og tryggja að samanburðurinn ætti við sambærileg svið óháð því hvernig fullorðinsfræðsla er skipulögð í hverju landi. Með því að bera saman skráðar upplýsingar og nota þær til að meta áhrif fræðsluverkefna geta þjóðirnar lært af verkefnum hinna, til dæmis þeirra sem miða að aukinni þátttöku í fullorðinsfræðslu.

ÞÖRF FYRIR VÍSA FYRIR NÁM FULLORÐINNA

Fullorðinsfræðsla tekur til bæði formlegs og óformlegs náms, sem fer fram í og utan við atvinnulífið. Einstaklingar, fyrirtæki og opinberar stofnanir veita miklu fé og mannafla til menntunar. Þess vegna er mikilvægt að hafa góða vísa um menntun fullorðinna til þess að fylgjast með þróuninni. Vísir er mælitala, það er að segja tölulegar upplýsingar sem veita mikilvægar upplýsingar, til dæmis um fjölda fullorðinna einstaklinga sem taka þátt í námi á framhaldsskólastigi. Til þess að vísar hafi notagildi er mikilvægt að þeir séu skilgreindir og afmarkaðir með skýrum hætti og að skilgreiningin sé sú sama í öllum löndum þar sem upplýsinganna er aflað.

Starfshópur á vegum Norræna tengslanetsins um nám fullorðinna (NVL), hefur lagt fram tillögur um viðfangsefni og um starfshóp til þess að hefja vinnu við að þróa slíka vísa. Skýrsla með ráðleggingum starfshópsins var birt í janúar

2011.³ Skýrslan leiðir í ljós að þeir aðilar sem taka ákvarðanir og aðrir þeir sem fást við menntamál, þarfnast meiri tölfræðilegra upplýsinga um nám fullorðinna. Ekki síst sjá þessir aðilar sér gagn í því að þróaðir yrðu vísar sem gerðu það að verkum að hægt yrði að bera saman tölur frá öllum Norðurlöndunum.

SKAPA ÞARF NÝJA VÍSA OG TÖLFRÆÐI

Í Noregi, Svíþjóð, Danmörku og Finnlandi eru árlega birtar tölulegar upplýsingar sem meðal annars veita yfirlit um hlutfall fullorðinna í formlegu námi. Góð dæmi um tölur sem birtar eru, er fjöldi fullorðinna sem stundar nám á grunn-⁴ og framhaldsskólastigi. Samt sem áður er ekki hægt að bera þessar tölur saman á milli Norðurlandanna. Ástæðan er fyrst og fremst fólgin í því að fullorðinsfræðslan er skipulögð á ólíkan hátt, sem hefur meðal annars í för með sér mismun á því sem hinum einstöku vísunum er ætlað að telja. Sem dæmi um þetta má taka að í Noregi eru fullorðnir í framhaldsskólánámi allir þeir sem eru 25 ára eða eldri. Í Svíþjóð á þetta við um alla nemendur sem hafa lokið hefðbundnu námi, eða frá því ári sem þeir ná 20 ára aldri. Stór hluti þeirra sem

3 Sjá á slóðinni <http://www.nordvux.net/object/28658/indikatorerforvoksenl%C3%A6ring.htm>

4 Í dag liggja ekki fyrir tölur um fjölda fullorðinna í grunnskólanámi á Íslandi.

teljast fullorðnir í námi í Svíþjóð, þ.e. aldurshópurinn 20 – 25 ára, myndi því teljast til nemenda í hefðbundnum skilningi í Noregi og tölfraðilegar upplýsingar um þá sem slíka en ekki um fullorðna nemendur sérstaklega.

Þrátt fyrir ólíkt skipulag eru Norðurlöndin lík á margan hátt, einnig hvað varðar menntun, fræðslu og þörf samfélagsins fyrir aukna hæfni. Þrátt fyrir að það sé munur á því hve mikið er birt af tölfraði og upplýsingum í hverju einstöku landi um þátttöku fullorðinna í námi, er slíkum upplýsingum safnað saman í öllum löndunum þannig að tölfraðilegur grundvöllur er fyrir hendi hjá hagstofum eða öðrum samþærilegum aðilum í hverju landanna. Þannig er kleift að þróa norræna vísa fyrir nám fullorðinna án þess að það kalli á söfnun nýrra tölfraðilegra upplýsinga.

UM HÖFUNDANA

Lene Katrin Guthu er deildarsérfræðingur hjá Vox, stofnun norska ríkisins fyrir stefnumótun á sviði færni og þekkingar. Lene starfar í greiningardeild Vox og er stjórn málafræðingur að mennt. Hún hefur starfað í Vox í 5 ár og unnið við greiningu á þátttöku fullorðinna í menntun, rannsóknir á þörf atvinnulífsins fyrir aukna færni og þekkingu og rannsókn á færni Norðmanna á sviði tölvunotkunar. Lene stýrði starfsþópi NVL um Gátun og vísa, sem skilaði skýrslu með ráðleggingum í janúar 2010.

Albert Einarsson er verkefnastjóri NVL, Norræna tengslanetsins um nám fullorðinna. Hann hefur unnið við fullorðinsfræðslu á Íslandi, í Noregi og á norrænum vettvangi í meira en 20 ár. Albert er félagsfræðingur og kennari. Albert er fastráðinn deildarsérfræðingur hjá Vox í Noregi, samtímis sem hann starfar fyrir norræna tengslanetið NVL. Í Vox starfar Albert við fræðsluverkefni um grunnfærni í atvinnulífinu, sem veitir fjárstuðning til verkefna með kennslu í lestri og skrift, stærðfræði og tölvunotkun.

ABSTRACT

All the Nordic countries aim at increasing the number of adults that finish formal education. Compatible statistics from all these countries is vital to be able to discuss adult participation and the outcome of work in this field. This article points out the need for comparable statistics for adult education, and the authors state that we can use this information to recognise valid and successful projects and also learn from each other by exchanging knowledge.